

Sygn. akt I CSK 195/21

POSTANOWIENIE

Dnia 22 września 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Władysław Pawlak

w sprawie z wniosku K. S.
przy uczestnictwie K. D. i E. B.
o dział spadku,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 22 września 2021 r.,
na skutek skargi kasacyjnej uczestniczki K. D.
od postanowienia Sądu Okręgowego w T.
z dnia 17 września 2020 r., sygn. akt I Ca [...],

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. stwierdza, że wnioskodawca i uczestniczki ponoszą koszty postępowania kasacyjnego związane ze swoim udziałem w sprawie.**

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną uczestniczki K. D. od postanowienia Sądu Okręgowego w T. z dnia 17 września 2020 r., sygn. akt I Ca [...] Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołującej się do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, ani z wiążącymi Polskę postanowieniami konwencji międzynarodowych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001 r., III CZP 49/00, OSNC 2001, nr 4, poz. 53).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudencji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca oparła na przesłankach uregulowanych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c. Przesłanki te nie zostały jednak spełnione.

Według ugruntowanego orzecznictwa Sądu Najwyższego, przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na przesłankę istotnego zagadnienia prawnego polega na sformułowaniu tego zagadnienia i wskazaniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Musi przy tym chodzić o zagadnienie nowe, dotychczas nierozpatrywane w judykaturze, które zarazem ma znaczenie dla rozpoznania wniesionej skargi kasacyjnej oraz innych podobnych spraw (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11, z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151, z dnia 21 czerwca 2016 r., V CSK 21/16, nie publ., z dnia 15 czerwca 2016 r., V CSK 4/16, nie publ.).

Istotnych zagadnień prawnych skarżąca upatruje w konieczności wyjaśnienia:

1) zasad dotyczących znoszenia współwłasności gospodarstw rolnych między spadkobiercami, z których jeden pozostaje w posiadaniu spornego gruntu rolnego, korzysta z niego dla celów swojego gospodarstwa i daje rękojmię pozostawienia gruntów w zintegrowanej, niepodzielonej całości, podczas gdy drugi nie był w posiadaniu spornego gruntu, zamieszkuje w pewnej odległości od spornej nieruchomości; 2) wpływu sytuacji ekonomicznej strony postępowania na rozstrzygnięcie.

W orzecznictwie zostało już wyjaśnione, że w świetle art. 214 § 1 k.c. sądowi wolno przyznać gospodarstwo rolne współwłaścicielowi, który tego gospodarstwa nie prowadzi ani stale w nim nie pracuje, wtedy gdy interes społeczno - gospodarczy przemawia za wyborem innego współwłaściciela, przy czym interesu społeczno-gospodarczego nie należy rozumieć wąsko, wyłącznie w kategoriach ekonomicznych (zob. też postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 lipca 2012 r. II CSK 738/11, nie publ.); szczególnie przy stosowaniu art. 214 § 1 k.c. do działu spadku (w zw. z art. 1070 k.c.) zachodzi potrzeba rozważenia interesu społeczno-gospodarczego w aspekcie sytuacji osobistej i rodzinnej spadkobierców (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 maja 1999 r., II CKN 313/98, nie publ.).

Wskazane przez skarżącą wątpliwości zostały sformułowane w oderwaniu od okoliczności faktycznych sprawy, a w szczególności abstrahują one od

twierdzeń i postawy procesowej samej skarżącej w postępowaniu przed Sądami obu instancji.

Jak wynika z informacyjnego wysłuchania uczestniczki spadkowe gospodarstwo rolne o powierzchni 9,2 ha w przeważającej mierze leży odłogiem; uczestnika K. D. zajmuje działkę siedliskową nr [...]/1 (o powierzchni 2,25 ha) i ją jedynie uprawia, hodując jedną krowę; uczestniczka nie ma maszyn (k. 75/2). Wnioskodawca K. S. (ur. w 1980 r.) wyjaśnił, że jest rolnikiem i zamierza uprawiać spadkowe nieruchomości rolne; ma również swoje nieruchomości w H. (k. 75/2). Po zrzeczeniu się udziału przez uczestniczkę E. B. na rzecz wnioskodawcy (k. 209/2) dysponował on ½ udziału we własności spadkowego gospodarstwa rolnego.

Uczestniczka K. D. (ur. w 1955 r.) nie kwestionowała tego, że wnioskodawca jest rolnikiem oraz, że ma też swoje nieruchomości. W toku postępowania przez Sądami obu instancji sprzeciw uczestniczki nie dotyczył podziału co do zasady spadkowych nieruchomości rolnych, lecz podziału działki nr [...]/1. Wnioskodawca żądał podziału tej działki, z tym że wnosił o przyznanie uczestniczce zabudowanej części tej nieruchomości.

Przewidziana w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. oczywista zasadność skargi kasacyjnej zachodzi wówczas, gdy z jej treści, bez potrzeby głębszej analizy oraz szczegółowych rozważań, wynika, że przytoczone podstawy kasacyjne uzasadniają uwzględnienie skargi. W wypadku, gdy strona skarżąca twierdzi, że jej skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, powinna przedstawić argumentację prawną, wyjaśniającą w czym ta oczywistość się wyraża oraz uzasadnić to twierdzenie. Powinna w związku z tym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia prawa materialnego i procesowego, polegającą na jego oczywistości *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49, z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 75, z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, nie publ., z dnia 29 kwietnia 2015 r., II CSK 589/14, nie publ.). Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego

orzeczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2015 r., IV CSK 189/15 nie publ. i przywołane tam orzecznictwo).

Według skarżącej oczywista zasadność skargi kasacyjnej wynika z naruszenia przez Sąd art. 214 § 1 k.c. przez pominięcie pierwszeństwa uczestniczki w uzyskaniu nieruchomości rolnych, która stale mieszka i pracuje w spadkowym gospodarstwie.

Z przedstawionych wyżej okoliczności faktycznych, w szczególności z twierdzeń samej skarżącej i jej wniosków w kwestii działu spadku, w toku postępowania przez Sądami *meriti* wynikało, że uczestniczka nie jest w stanie prowadzić całego spadkowego gospodarstwa rolnego i nie dysponuje w tej materii potencjałem osobowym i inwentarzowym (żywym i martwym), skoro na prawie 10 ha hoduje tylko jedną krowę i nie ma żadnych maszyn. Na te kwestie zwrócił też uwagę Sąd odwoławczy w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia (k. 296 i 296/2). Dlatego podział gospodarstwa rolnego (o łącznej wartości niecałe 200 000 zł) na dwie części powierzchnią odpowiadające udziałom wnioskodawcy i uczestniczki, z przyznaniem jej tej części działki siedliskowej, która jest zabudowana, nie może być uznany za oczywiste naruszenia prawa w przedstawionym wyżej rozumieniu przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Ostatecznie wartość części przyznanej wnioskodawcy wyniosła 70 150 zł, a części przyznanej uczestniczce 125 700 zł. Po uwzględnieniu roszczenia uczestniczki z tytułu nakładów, Sąd drugiej instancji obniżył zasądzoną przez Sąd pierwszej instancji od uczestniczki na rzecz wnioskodawcy dopłatę do kwoty 15 475 zł.

W tym stanie rzeczy Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. w zw. art. 13 § 2 k.p.c., a o kosztach postępowania kasacyjnego orzekł na podstawie art. 520 § 1 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ k.p.c. i art. 13 § 2 k.p.c.

Jw.

a.s.